

THEATER
***
DE RUSSEN!

Stadsschouwburg, Amsterdam
De Russen! van Tom Lanoye
naar Shakespeare door Toneel-
groep Amsterdam, regie Ivo
van Hove, 19 juni. T/m 25/6.
toneelgroepamsterdam.nl

De Vlaamse schrijver Tom Lanoye heeft in *De Russen!*, zijn samenvoeging van Tsjechovs *Platonov* en *Ivanov*, de vrouwenrollen behoorlijk aangescherpt en uitgebreid. Dat is een prima idee van hem geweest, want zeker in deze twee stukken zijn het de mannen die van Tsjechov alle kansen krijgen hun persoonlijke ellende wereldkundig te maken. Tot op het pathetische af zijn het dronkemannen, sombermannen, gokverslaafden, vrouwenversierders en bovenal notoire klagers. Daarom is het een zegen dat in deze marathonvoorstelling van Ivo van Hove en Toneelgroep Amsterdam een aantal vrouwen flink van zich laat horen. Gespeeld door actrices die van hun rollen erg leuke, rake en soms ook de juiste tragikomische creaties maken.

Met Chris Nietvelt en Marieke Heebink voorop, als beroide maar wel lustige vrouwen die hun zoektocht naar de liefde in een lichtelijk overdreven stilerling perfect vormgeven. Ook Frieda Pittoors speelt als de vrekige moeder en keiharde racist een geweldige rol; met een stalen glimlach kan zij de vreselijkste dingen zeggen, maar met haar befaamde Russische buffetten probeert ze ook nog iets van gemoedelijkheid te brengen in het doorgaans grauwe bestaan van deze sloebers. De nog piepjonge Vlaamse actrice Hélène Devos is de opstandige dochter Sasja die zich van haar ouders losmaakt om met Ivanov te trouwen, en doet dat met een vurigheid, zeggingskracht en jeugdige verleidelijkheid die verrassend is.

De Russen! is weliswaar geheel gegroepeerd rond de twee hoofdpersonen Ivanov (Jacob Derwig) en Platonov (Fedja van Huêt) maar de personages om hen heen zijn in deze voor-

stelling de smaakmakers. Behalve de vrouwen is dat vooral Gijs Scholten van Aschat als een afgebladderde graaf die zijn adellijke titel probeert op te poetsen met te veel wodka. Met zijn meesterlijke timing en techniek verbeeldt hij het tragikomische van deze mensen die van alles willen en dat nooit zullen bereiken.

Platonov is een jeugdstuk van Tsjechov waarin weliswaar al zijn thema's al zijn verwerkt, maar dat zo ongepolijst en ongebreideld is dat de schrijver zelf van opvoering afzag. *Ivanov* is veel hechter van structuur en kent een echt drama: de hoofdpersoon is getrouwd met de doodzieke joodse Sarah (een opvallend serene Halina Reijn), maar wil van haar af om met de jonge Sasja te trouwen. Platonov is een mensenhater, Ivanov een zelfhater - en dat uit zich in een hoop en door Lanoye vol en rond verwoord gekanker en zelfbeklag.

In beide stukken komen weliswaar dezelfde soort personages voor (dokter, versleten adel, student, weduwe, lanterfanter) dus een samenvoeging lijkt logisch. Ware het niet dat de lamlendigheid en ledigheid van een en ander nu wordt verdubbeld, en dat is echt te veel van het goede voor een voorstelling van bijna zes uur. Bovendien komen de twee protagonisten elkaar pas tegen het eind tegen, wat nogal geforceerd overkomt. In de scenografie van Jan Versweyeld ontmoeten alle personages elkaar op het dak van een groot gebouw, tussen rokende schoorstenen, liftschachten, trappenhuizen, nooduitgangen en lichtreclames. Dit is het dak van de wereld, van hún wereld; beneden horen we stadsgeluiden van auto's en treinen. Terwijl daar het jachtige leven voortraast (af en toe ondersteund door stevige beats van Tom Holkenborg, Junkie XL), staat het hunne stil; ze vervelen zich en verliezen zich in verkeerde vrienden, verboden liefdes en foute idealen. Hooggestemde utopisten worden kleingeestige zwartkijkers.

In Van Hoves regie wisselen luidruchtige ensemblescènes en intieme dialogen elkaar af. Irritant is soms het al te opgefokte gelal en gebral van de mannen - in *Het temmen van de feeks* gebeurde dat ook, maar extremer en effectiever. Ook de almaar voortslepende liefdesperikelen die breed worden uitgemeten, slaan op den duur dood, totdat er gelukkig weer zo'n mal wijf of lepe graaf op het toneel verschijnt.

In het derde en laatste deel worden scènes ineens op videoschermen uitvergroot, alsof de batterij aan technische snuffjes ook nog gebruikt moet worden. In *Romeinse Tragedies*, Van Hoves vorige marathonvoorstelling, werkte dat als illustratie van de opeenstapeling van dood en verderf, hier is het een kwestie van uiterlijk vertoon dat wil imponeren.

Lanoye heeft in zijn bewerking het antisemitisme van enkele personages flink aangezet. Sarah is hier niet alleen maar jodin, maar 'joodse snol' en 'pothoer', en haar uitstoting wordt door iedereen met vette letters onderstreept. Waarschijnlijk om aan te geven dat ook nu racisme en discriminatie alom aanwezig zijn. Maar in een tijd waarin termen als kutmarokkanen (Rob Oudkerk), christenhonden (Jan Blokker sr.) en ' Hamas, Hamas, alle Joden aan het gas' (voetbalsupporters) gemeengoed zijn geworden, komt dat nauwelijks nog als schokkend over. Mischien is dat nog het schokkendst.

Hein Janssen

Door de samenvoeging van beide stukken wordt de lamlendigheid en ledigheid verdubbeld, en dat wordt te veel van het goede

De almaar voortslepende liefdesperikelen slaan op den duur dood, totdat er gelukkig weer zo'n mal wijf of lepe graaf op het toneel verschijnt. **DE RUSSEN** Met drie leuke voorstellingen uit vijf kun je spreken van een goede oogst. **DE RUSSEN** 7:22

De almaar voortslepende liefdesperikelen slaan op den duur dood, totdat er gelukkig weer zo'n mal wijf of lepe graaf op het toneel verschijnt. **DE RUSSEN!**

De Russen! is weliswaar geheel gegroepeerd rond de twee hoofdpersonen Platonov (Fedja van Huêt) en Ivanov (Jacob Derwig) maar de personages om hen heen zijn in deze voorstelling de smaakmakers.

Foto Jan Versweyveld

